

EVOLUȚIA PRESEI DE LIMBA ROMÂNĂ DIN REGIUNEA CERNĂUȚI DIN ULTIMELE DOUĂ DECENII

MARIN GHERMAN

Institutul de Studii Politice și Capital Social, Cernăuți, Ucraina

E-mail: marin.gherman2014@gmail.com

The Evolution of the Romanian-language Press in the Chernivtsi Region Over the Last Two Decades

(Abstract)*

The Romanian-language press in the Chernivtsi region has undergone profound transformations in the last 20 years. If at the beginning of the 2000s various written publications were operating in the north of Bukovina, there were live broadcasts on public television and radio stations, and there was some competition at the level of cultural magazines, at the moment is the Romanian-language press much poorer. Following the gradual cessation of funding of the Romanian-language press by the Ukrainian state, first some regional newspapers disappeared, then the district ones. At the present there is no national publication of the Romanians from the Chernivtsi, Transcarpathia and Odessa regions. The reform of denationalization of the print media in Ukraine also collaterally affected the Romanian-language publications: from 2019, Ukraine does not finance any Romanian publication. The press that remained on the market adapted quite hard to the new socio-economic realities. Following the development of the online information space, a number of publications were left without subscribers. The magazines supported by the Romanian Government in the Chernivtsi region are increasingly poorly financed, the problem of staff shortages and the reduction in the number of readers appears. The general picture of the Romanian information space in Ukraine indicates an involution.

Keywords: Ukraine, Romanian-language press, regional publication, evolution.

(Rezumat)

Presa de limbă română din Regiunea Cernăuți a suferit transformări profunde în ultimii 20 de ani. Dacă, la începutul anului 2000, în nordul Bucovinei existau numeroase publicații tipărite, transmisiuni în direct, emisiuni de televiziune și radio, precum și o oarecare competiție între revistele de cultură, în prezent presa de limbă română este mult mai săracă. În urma sistării finanțării presei de limbă română de către statul ucrainean, mai întâi au dispărut unele ziare regionale, apoi cele districtuale, pentru ca acum să nu mai existe nicio publicație a românilor din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odessa. Politica de deznaționalizare a presei tipărite din Ucraina a

---

* Traducere: Marin Gherman.

afectat, colateral, și publicațiile în limba română: din 2019, Ucraina nu mai finanțează nicio publicație românească. Presa rămasă pe piață s-a adaptat destul de greu noilor realități social-economice. Ca urmare a dezvoltării spațiului informațional virtual, unele publicații au rămas fără abonați. Revistele sprijinite de guvernul român sunt din ce în ce mai slab finanțate și se confruntă cu deficit de personal și de cititori. Tabloul general arată o involuție a spațiului informațional românesc în Ucraina.

Cuvinte-cheie: Ucraina, presa de limbă română, publicații regionale, evoluție.

Introducere

Presa de limba română din regiunea Cernăuți a cunoscut transformări profunde în ultimii 20 de ani. Dacă la începutul noului mileniu în nordul Bucovinei funcționau diverse publicații scrise, existau emisiuni în direct la posturile publice de televiziune și radio, iar la nivelul revistelor de cultură se observa o anumită concurență, în momentul de față presa de limba română este mult mai săracă instituțional. Vom descrie în acest articol schimbările fundamentale prin care a trecut presa de limba română din Ucraina în ultimele două decenii în urma modificărilor legislative, proceselor social-demografice, dar și proceselor de dezvoltare și diversificare a spațiului informațional online.

Presa scrisă

La începutul secolului al XXI-lea, la Cernăuți apăreau peste 15 publicații în limba română¹. Din diverse motive, treptat, numărul acestora a scăzut. Mai întâi au dispărut sau au început să apară tot mai rar publicațiile finanțate de societățile pentru cultura română („Arcașul”, „Plai românesc”), urmând reducerea numărului de pagini al ziarelor raionale și, ulterior, închiderea lor definitivă.

În 2018, redacția ziarului „Meleag natal” din orașul Storojineț, regiunea Cernăuți, pentru a economisi mijloace financiare și a păstra colectivul redacției ucrainene, a decis să suspende apariția publicației în limba română și să nu-i mai plătească pe ziaristi de limbă română din cadrul redacției. Astfel, cititorii care s-au abonat pe tot parcursul anului la săptămânalul de limbă română „Meleag natal” au primit fără vreun acord prealabil publicația ucraineană în locul celei românești. Conducerea publicației a explicat atunci că din lipsă de mijloace financiare a fost nevoită să închidă secția română, iar cititorilor de limbă română din regiune să le ofere în schimbul ziarului „Meleag natal” publicația ucraineană². Aceeași soartă a avut-o și ziarul „Cuvântul adevărului” din Noua Suliță, reacționând la cerințele legii dezetatizării presei scrise.

---

¹ Natalia Zgherea, „Presa scrisă de limbă română din Ucraina, pe cale de dispariție”, InfoPrut. <https://infoprut.ro/86280-presa-scrisa-de-limba-romana-din-ucraina-pe-cale-de-disparitie.html> (03.10. 2022).

² „Românii din regiunea Cernăuți riscă să rămână fără ziare în limba maternă”. <https://rgnpress.ro/2018/10/29/romanii-din-regiune-cernauti-risca-sa-ramana-fara-ziare-in-limba-materna> (03.10.2022).

Potrivit legii adoptate în 2016, statul ucrainean nu mai finanțează niciun ziar pe teritoriul Ucrainei, indiferent de limba în care apare acesta³. Legislatorul și-a dorit să rupă legătura informală dintre liderii locali, elitele raionale și regionale cu presa finanțată din banii publici. Deseori, ziarele locale primeau bani de la consiliile raionale sau regionale, care constituiau o mare parte din bugetul redacției, iar jurnaliștii ofereau în schimb loialitate și publicitate gratuită conducerii locale. Erau practic absente articolele critice la adresa autorităților locale, care finanțau presa scrisă. Rupând acest cerc vicios, Parlamentul a lăsat fără finanțare nu numai presa de limba ucraineană din Ucraina, ci și publicațiile minorităților naționale.

Drept rezultat, în raioanele unde existau ziare care apăreau în ucraineană și română a fost închisă în primul rând versiunea română a publicației. O serie de ziare au încetat să mai existe începând cu anul 2019, inclusiv ziarul românilor din Ucraina „Concordia”⁴.

De la 1 ianuarie 2019, Ministerul Culturii de la Kiev a luat decizia să renunțe la susținerea financiară a publicației românești, motivând că trebuie să se conformeze legii privind dezetatizarea presei scrise din Ucraina. Într-o scrisoare adresată la sfârșitul anului 2018 Parlamentului și Guvernului Ucrainei, fostul redactor-șef al publicației „Concordia”, care avea o perioadă de timp abonați în regiunile Cernăuți, Transcarpatia, Kiev și Odesa, Doina Bojescu, afirma că decizia de a nu mai finanța ziarul „Concordia” ar însemna refuzul Ucrainei ca stat să susțină presa comunității românești. Se mai amintește în memoriu că statul român finanțează cinci publicații ale comunității ucrainene din România, iar Ucraina până acum a finanțat, foarte modest, doar ziarul „Concordia”. Dispariția acestui ziar ar crea o disproporție uriașă în ceea ce privește susținerea presei minorităților naționale din Ucraina și România⁵.

După dispariția unor ziare raionale și închiderea unicului ziar al românilor din Ucraina din motive financiare, au încetat să mai apară pe suport de hârtie două ziare comerciale, „Libertatea cuvântului” și „Zorile Bucovinei”, iar altele două foste ziare raionale și-au modificat statutul, devenind regionale. Astăzi, în regiunea Cernăuți mai apar săptămânal două publicații, „Gazeta de Herța”⁶ și „Monitorul bucovinean”, cea din urmă fiind și cea mai veche publicație românească din regiune care mai apare pe suport de hârtie.

Presa care a rămas pe piață s-a adaptat destul de greu noilor realități social-economice. În urma dezvoltării spațiului informațional online, o serie de publicații au rămas fără abonați. Altele nu au reușit să elaboreze strategii noi de dezvoltare, de marketing sau de accesare a unor fonduri internaționale.

În 2 iunie 2022, ziarul „Monitorul bucovinean” a împlinit 65 de ani. Până la începutul anului 1991 ziarul a fost editat de comitetul raional al Partidului

---

³ Legea Ucrainei privind reforma mass-media de stat și comunale din 2016, Rada Supremă a Ucrainei. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19#Text> (06.10.2022).

⁴ Iulia Modiga, „Kievul oprește finanțarea ziarului românilor din Ucraina «Concordia»”, InfoPrut. https://infoprut.ro/51380-kievul-opreste-finantarea-ziarului-romanilor-din-ucraina-concordia.html?fb_comment_id=2021476257930239_2022481131163085 (06.10.2022).

⁵ *Ibidem*.

⁶ „Gazeta de Herța”. <https://gazetadeherța.com/> (13.10.2022).

Comunist, iar din 1991 până la sfârșitul lui 2018, de colectivul redacției, având printre fondatori Consiliul raional Hliboca și Administrația raională de stat Hliboca. De la 1 ianuarie 2019 „Monitorul bucovinean” este ziar privat editat de Întreprinderea privată „Redacția ziarului Novyi den”, care în prezent mai editează în limba română și revista pentru școlari „Recreația mare”⁷. Atât „Monitorul bucovinean”, cât și „Gazeta de Herța” întâmpină dificultăți financiare.

Pe lângă ziare, la Cernăuți mai sunt editate o serie de reviste: „Mesager bucovinean”, „Glasul Bucovinei”, „Prichindeii din Cernăuți”, „Recreația mare”, „Cronici bucovinene”⁸. Majoritatea acestor reviste culturale, științifice sau consacrate elevilor români depind de finanțări nerambursabile din partea guvernului român. Dependența financiară totală de granturile oferite de România prevede o serie de riscuri. Deseori, unele reviste nu apar un an sau doi atunci când finanțările guvernului României sunt reduse sau când proiectele depuse pentru aprobare sunt respinse de comisia de evaluare. Este reprezentativ un protest din 2021 al redactorului-șef al revistei „Mesager bucovinean”, Ștefan Hostiuc, care a criticat guvernul român pentru că a fost lăsată fără finanțare publicația pe care o coordonează. „Prin hotărârea dumneavoastră, comunitatea românească din nordul Bucovinei rămâne fără încă o publicație periodică, unică în sensul grupării materialelor în ediții tematice pe probleme de stringentă actualitate pentru românii din Ucraina”⁹, argumenta Ștefan Hostiuc. Din păcate, absența vreunei strategii de susținere a acestor publicații care apar pe suport de hârtie din partea ambelor state este o problemă care se răsfrânge asupra funcționării stabile și eficiente a instituțiilor de presă de limba română din regiunea Cernăuți.

Presa online

În locul ziarelor raionale, regionale și naționale dispărute au apărut versiuni online ale acestor publicații („Zorile Bucovinei”¹⁰, „Libertatea Cuvântului”¹¹) sau agenții de știri (Agenția BucPress), care continuă să informeze în limba română în special reprezentanții generațiilor tinere. Au apărut posturi online de radio (Radio Cernăuți, Radio Folclor Moldovenesc) și multe bloguri culturale (Euromedia Bucovina¹², Valea Prutului¹³ ș.a.).

Radio Cernăuți, care aparține trustului BucPress, este unicul post de radio online din Ucraina care emite non-stop în limba română, preluând zilnic emisiuni

---

⁷ Nicolae Șapcă, „Astăzi «Monitorul bucovinean» împlinește 65 de ani!”, în „Monitorul bucovinean”, nr. 20 (6771), 2 iunie 2022, pp. 1–2.

⁸ „Mediul asociativ și mass-media de limbă română din regiunea Cernăuți”, Consulatul general al României la Cernăuți. <https://cernauti.mae.ro/node/287> (15.10.2022).

⁹ „Post-scriptum la întâmplările zilei O. S. – «Mesager bucovinean!»”, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. <https://uzp.org.ro/14/07/2021/post-scriptum-la-intamplarile-zilei-o-s-mesager-bucovinean> (15.10.2022).

¹⁰ „Zorile Bucovinei”. <http://zorilebucovinei.com> (15.10.2022).

¹¹ „Libertatea cuvântului”. <http://lyberti.com/> (16.10.2022).

¹² „Euromedia Bucovina”. <https://euromedia-ucraina.blogspot.com/> (01.11.2022).

¹³ „Valea Prutului”. <https://costiceni.blogspot.com/> (01.11.2022).

de la Radio România Internațional și Radio România Actualități¹⁴, în timp ce Radio Folclor Moldovenesc este un radio muzical lansat de Societatea culturală „Valea Prutului” din regiunea Cernăuți, fiind dedicat „tuturor celor pasionați de graiul moldovenesc, frumusețea tradițiilor, cântecul și dansul popular autohton”¹⁵.

Presa online este destul de activă, informând zilnic cititorii, ascultătorii sau telespectatorii în regim online despre evenimentele din Ucraina, din regiunea Cernăuți, despre viața comunității românești. Datele deschise de pe rețelele de interacțiune socială arată un nivel destul de mare al impactului acestor publicații în spațiul online. În 15 noiembrie 2022 presa online avea următoarea audiență pe facebook (numărul de urmăritori ai paginii): Centrul Media BucPress – 36 de mii, „Zorile Bucovinei” – 29 de mii, „Libertatea Cuvântului” – 17 mii. Cel mai urmărit blog cultural este „Valea Prutului”, cu 38 de mii de urmăritori pe facebook¹⁶. În ce măsură presa online o va înlocui pe cea pe suport de hârtie vom ști peste o perioadă de timp, deoarece nu poate fi deocamdată cuantificat impactul socio-cultural al noilor organe de presă asupra comunității românești.

Emisiuni de televiziune și radio

În ultimele două decenii a avut loc o descreștere a numărului de programe în limba română la televiziune și radio, iar redacțiile și-au pierdut independența editorială. Dacă până în 2015–2016 posturile publice regionale ofereau redacțiilor minorităților naționale dreptul să aleagă de sine stătător programele transmise comunităților etnice, după realizarea reformei audiovizualului public, s-a înăsprit controlul companiei publice centrale de radio și televiziune asupra secțiilor minorităților naționale. Dacă la începutul secolului al XXI-lea, la postul regional de televiziune TV Bucovina, finanțat de guvernul ucrainean, erau transmise emisiuni de circa o oră în direct în limba română¹⁷, în ultimii doi – trei ani jurnaliștii români se ocupă de traducerea știrilor redacției ucrainene. Sunt doar șapte – opt minute pe zi de știri în limba română, iar postul de Radio Bucovina, cu o redacție de limba română, a fost închis.

Noua concepție a reformei audiovizualului public din Ucraina nu a fost susținută de reprezentanții comunității românești, însă aceasta a fost implementată treptat începând cu 2018¹⁸, iar autonomia redacțiilor comunităților românești a fost lichidată complet în 2022. Între timp, unele emisiuni au mai fost realizate în spațiul

---

¹⁴ „Agenția BucPress și Radio Cernăuți continuă cooperarea cu Radio România Internațional”, Agenția BucPress. <https://bucpress.eu/agentia-bucpress-si-radio-cernauti-continua-cooperarea-cu-radio-romania-international> (01.11.2022).

¹⁵ „Radio Folclor Moldovenesc”, Valea Prutului. <https://costiceni.blogspot.com/p/radio-folclor-moldovenesc.html> (01.11.2022).

¹⁶ Datele se bazează pe algoritmi de comparație a popularității paginilor de Facebook. https://www.facebook.com/100061213009079/professional_dashboard/insights (03.11.2022).

¹⁷ „TV Bucovina Cernăuți – Învățământul în limba română din Ucraina”, Studioul de seară. <https://www.youtube.com/watch?v=gXzduMcfPJ8> (03.11.2022).

¹⁸ „Concepția emisiunilor pentru minoritățile naționale, proces verbal”, Audiovizualul Public, acces: <https://corp.suspilne.media/document/194> (07.11.2022).

online de BucPress TV, fiind lansată și o emisiune la postul privat de televiziune TVA, moderată de jurnalistul Vasile Bâcu. Emisiunea „Rezumat” a prezentat periodic în perioada războiului din 2022 diverse analize, cu participarea politologilor români, privind situația militară și social-politică din Ucraina¹⁹. Totuși, inițiativele online și emisiunile care apar nesistematic sunt incomparabile cu popularitatea de care se bucurau în trecut programele posturilor publice de televiziune, urmărite cu mare atenție în zonele rurale.

Concluzii și recomandări

Tabloul general al spațiului informațional românesc din Ucraina indică o criză instituțională profundă. S-au închis foarte multe ziare pe suport de hârtie, iar revistele de abia supraviețuiesc. S-a produs și o descreștere a numărului de programe în limba română la posturile publice de radio și televiziune, iar redacțiile și-au pierdut independența editorială.

În același timp, se observă o creștere a popularității presei online (portaluri de știri, radio și televiziuni online), însă nu poate fi deocamdată cuantificat impactul socio-cultural al noilor organe de presă asupra comunității românești din regiunea Cernăuți în contextul noilor tendințe demografice sau politice.

Situația poate fi îmbunătățită prin revenirea Ucrainei la practicile de odinioară de finanțare a presei scrise a minorităților naționale (sistată de la 1 ianuarie 2019) și prin înființarea de către Societatea Românească de Televiziune și Societatea Românească de Radiodifuziune a unor reprezentanțe oficiale în Ucraina, după modelul TVR Moldova și Radio Chișinău, lansate cu succes pe teritoriul Republicii Moldova²⁰. Modelul folosit în Republica Moldova pentru revitalizarea spațiului informațional românesc poate fi preluat într-o formă adaptată pentru regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa.

Bibliografie

1. Gherman, Marin, „Aspecte din viața științifică și culturală a comunității românești din Ucraina”, în „Glasul Bucovinei». Revistă trimestrială de istorie și cultură”, anul XXV, nr. 2 (98), 2018.
2. Șapcă, Nicolae, „Astăzi «Monitorul bucovinean» împlinește 65 de ani!”, în „Monitorul bucovinean”, nr. 20 (6771), 2 iunie 2022.
3. <https://bucpress.eu/agentia-bucpress-si-radio-cernauti-continua-cooperarea-cu-radio-romania-international>.
4. <https://www.mediafax.ro/cultura-media/tvr-si-a-deschis-o-filiala-in-republica-moldova-13481982>.
5. <https://corp.suspilne.media/document/194>.
6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19#Text>.
7. <https://cernauti.mae.ro/node/287>.

---

¹⁹ Emisiunea „Rezumat”, TVA, 25 august 2022. [https://www.facebook.com/photo?fbid=1622960291432219&set=a.291556277905967\(07.11.2022\)](https://www.facebook.com/photo?fbid=1622960291432219&set=a.291556277905967(07.11.2022)).

²⁰ Mădălina Cerban, „TVR și-a deschis o filială în Republica Moldova”, Mediafax. [https://www.mediafax.ro/cultura-media/tvr-si-a-deschis-o-filiala-in-republica-moldova-13481982\(07.11.2022\)](https://www.mediafax.ro/cultura-media/tvr-si-a-deschis-o-filiala-in-republica-moldova-13481982(07.11.2022)).

8. https://infoprut.ro/51380-kievul-opreste-finantarea-ziarului-romanilor-din-ucraina-concordia.html?fb_comment_id=2021476257930239_2022481131163085.
9. <https://uzp.org.ro/14/07/2021/post-scriptum-la-intamplarile-zilei-o-s-mesager-bucovinean/>.
10. <https://costiceni.blogspot.com/p/radio-folclor-moldovenesc.html>.
11. <https://rgnpress.ro/2018/10/29/romanii-din-regiune-cernauti-risca-sa-ramana-fara-ziare-in-limba-materna>.
12. <https://www.youtube.com/watch?v=gXzduMcfPJ8>.
13. <https://infoprut.ro/86280-presa-scrisa-de-limba-romana-din-ucraina-pe-cale-de-disparitie.html>.
14. <https://euromedia-ucraina.blogspot.com/>.
15. <https://gazetadeherta.com/>.
16. <http://lyberti.com/>.
17. <https://costiceni.blogspot.com/>.
18. <http://zorilebucovinei.com>.
19. https://www.facebook.com/100061213009079/professional_dashboard/insights.
20. <https://www.facebook.com/photo?fbid=1622960291432219&set=a.291556277905967>.